

МЕТОДОЛОГІЯ АДАПТАЦІЇ ДЕМОКРАТИЧНИХ МЕХАНІЗМІВ САМОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ СУСПІЛЬСТВА

Розкриті концептуальні підходи до методології та принципи адаптації механізмів самозабезпечення соціально-економічних трансформацій суспільства. Підкреслено, що процеси глобалізації та інтеграції висувають вимоги до країн бути соціально відповідальними за наміри координувати свої дії та адаптувати економіку відповідно до світових соціально-економічних трансформацій. Доведено, що одним із основних показників оцінювання ефективності проведення соціально-економічної політики, що обґрунтовує необхідність здійснення трансформацій в українському суспільстві, – є місце держави у світових рейтингах. Рекомендовано демократичні механізми самозабезпечення орієнтувати на відповідність національній ідеї, спрямованій на побудову громадянського суспільства, створення морально здорової української нації.

Ключові слова: методологія, адаптація, демократичний механізм, самозабезпечення, соціально-економічна політика, трансформація, рейтинг, мінливі умови, середовище, суспільство, нація.

Постановка проблеми. Історія розвитку сучасного світу підтверджує той факт, що завжди змінювались і будуть змінюватись склад і співвідношення економічних укладів, які базуються на різних формах власності і передбачають відповідні форми розподілу та обміну [1, с. 306, 323 - 325]. Основою «нової економіки» стають не основні фонди, а людський капітал. Поняття «нова» економіка в основному пов'язане з розповсюдженням комп'ютерів, Інтернету та інших і комунікативних зв'язків, в основі якої знаходяться інші цінності – знання, інтелект, нові творчі ідеї, носіями яких є людина. Тому соціальні аспекти висуваються на перший план поряд з вирішенням економічних питань у будь-якому секторі економіки чи країни. Процеси глобалізації та інтеграції примушують ще більшість країн бути далекоглядними, соціально відповідальними за наміри координувати свої дії та адаптувати економіку відповідно до вимог і трансформацій, що відбуваються у світі.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Наразі світова [2, с. 53 – 62, 99 – 102, 109 - 114; 3, с. 19 – 127; 4, с. 171 - 230] та вітчизняна економічна наука [5, с. 344 - 374; 6, с. 297 – 371; 7, с. 14 - 23] розробила достатньо теорій, механізмів, способів і методів управління соціально-

економічним регіональним розвитком в умовах трансформаційних зрушень. Немає потреби розвивати демократичні цінності, що освоює й приймає світова спільнота [8, с. 145 - 176; 9, с. 563 – 572; 10; 11]. Але існує необхідність мати методологію їх адаптації до реальних вимог трансформації українського суспільства.

Звідси метою дослідження - є розробка методологічних підходів до адаптації демократичних механізмів самозабезпечення соціально-економічного розвитку суспільства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одними із основних показників ефективності проведення соціально-економічної політики, які обґрунтовує та підкреслює необхідність здійснення, продовження реформ і трансформацій в українському суспільстві та адаптації різних демократичних механізмів самозабезпечення у регіонах – є місце держави у світових рейтингах, які здійснюються і оцінюються провідними міжнародними організаціями. Хоча у цьому плані в країні відбувались істотні позитивні зрушення, але високий рівень корупції, бюрократичні перешкоди у державному управлінні звели на внівець певні досягнення [12, с. 43 - 46]. Так, за:

1) рейтингом «Doing Business – 2016», що складається Світовим банком у 2014 - 2015 рр. Україна займала 83 місце з 189 країн учасниць рейтингу [12, с. 43,44] і покращала цей показник на 4 позиції. Особливе поліпшення відбулося завдяки індикатору «реєстрація підприємств» (на 40 позицій), що входить до складу вказаного рейтингу і є кращим показником навіть, ніж у Польщі. На три позиції піднялась за індикатором «реєстрація власності», а також найвищу займає індикатор «отримання кредитів», проте за показником «оподаткування» та «міжнародна торгівля» - майже не відбувається ніяких змін;

2) індексом економічної свободи, що готується дослідницьким центром Heritage Foundation і газетою The Wall Street Journal Україна погіршила свій стан на 7 пунктів і займає 162 місце з 178 досліджуваних, ставши сусідом країн з репресивною економікою яку Болівія та Бірма. Тобто за критеріями інвестиційної свободи, прав власності, державних витрат та інших – Україна є стійким аутсайдером;

3) глобальним індексом конкурентоспроможності – 2015 Україна погіршила своє становище на 3 позиції і займає 79 місце із 140 країн. Цей індекс складається із 119 показників, де найгіршими є стійкість банків (140 позиція з 140), макроекономічне середовище (134) через високу інфляцію у країні, марнотратність державних видатків (134), втрати бізнесу через загрози тероризму (133), якість доріг (132), юридична незалежність (132) і т.п. А найкращими є наявність наукових та інженерних кадрів (29), якість науково-дослідних закладів (43), кількість патентів та винаходів (50).

4) глобальним інноваційним індексом – 2015 складеним Всесвітньою організацією інтелектуальною власності, Корнелльським університетом та міжнародною бізнесшколою Insead, Україна посіла 64 місце з 141 країн світу, куди входять показники людського капіталу та досліджень (11 позиція), працівники розумової праці (13), бізнес середовища (30), світа (33) та інші. Відповідно до іншого індексу складеного виданням Bloomberg Україна займає 33 місце серед 50 найбільш інноваційних.

Тобто це підтверджує, що держава має чималий інноваційний потенціал, який недостатньо використовується;

5) індексом сприйняття корупції – 2014, що відображає оцінку рівня сприйняття корупції аналітиками і підприємцями за 10 бальною шкалою і складається компанією Transparency International, Україна займає 142 місце з 175 країн світу. Цей результат говорить, що в країні ще й досі відсутні відчутні, ефективні зміни у боротьбі з корупцією, причинами якої є монополізація бізнесу, високий рівень державних корупціонерів та неможливість здійснення довгострокового планування у зв'язку з цим;

6) індексом людського розвитку, що досліджується Організацією Об'єднаних Націй, держава займає 83 місце з 187 і належить до країн з високим людським розвитком, що вдається досягати за рахунок вищої освіти населення.

Всі вказані індекси свідчать про те, що держава перебуває довгий час у стані політичної і соціально-економічної нестабільності. Низькі позиції у більшості рейтингів свідчать про відсутність довгострокової стратегії соціально-економічного розвитку держави та стимулів щодо боротьби з корупцією та подолання інших негараздів. Щодо покращення деяких позицій у рейтингу свідчить більше про недосконалість методології проведення досліджень, що характеризують, насамперед, не стільки реальний стан речей у державі, покращення державного управління й здійснення реформ, а більше відбивають очікування до змін [12, с. 47]. Наразі одних бажань та очікувань сьогодні вже недостатньо. Потрібні мати певні вміння щодо проведення реформ та подолання виявлених перешкод, у тому числі по боротьбі з корупцією. Саме нові або модернізовані демократичні механізми самозабезпечення трансформацій українського суспільства повинні відіграти суттєву роль. До таких механізмів слід віднести:

а) дерегуляцію здійснення податкової реформи, є найскладнішою головоломкою вже не для одного Кабінету Міністрів України. Ніхто не заперечує, що слід зменшувати податковий пресинг на бізнес та спростити адміністрування податків, але

механізми, що запропоновані та обговорюються наразі, викличуть, якщо не ще більший податковий тиск, то нові хвилі соціальних протестів. На що можуть сподіватись найближчим часом платники податків [13]:

великі податки у малих підприємств – встановлення єдиного соціального внеску (ЄСВ) для усіх представників малого бізнесу;

перехід від податку на прибуток до податку на розподіл прибутку (щось на кшталт вже існуючого до цього податку на доходи), встановивши його на рівні 18%;

реформу солідарної пенсійної системи: для підприємств, що перебувають на загальній системі оподаткування ставка ЄСВ протягом 2017 – 2018 має залишатися на рівні 22%, а з 2019 року – може бути знижуватись щорічно на 2% до відмітки 10%;

встановлення диференційного розміру єдиного податку від 4% до 7% за принципом чим більше обіг – тим вище ставка;

підвищення ставок ПДВ в наступні п'ять років до 23-24%, з ліквідацією майже всіх винятків і впровадженням електронного реєстру заявок на відшкодування у порядку їх надходження;

б) проведення ефективної антикорупційної політики. Не зважаючи на те, що більшість потенціальних інвесторів України чекають від теперішньої влади більше суттєвих дій щодо зниження корупції, яка пробуксовує розвиток і зростання економіки, але ця ж влада продовжує залишатись найбільш корумпованою у державі на самих вищих шаблях управління. Так за аналітичними дослідженнями, що проводились американськими комерційними та бізнес-структурами в Україні [14], найбільш корумпованими є суди (про це стверджували 87% опитаних), прокуратура (61%), локальна (39%) та центральна (31%) влада. А найбільш проблемним аспектами, що заважають подоланню корупції є – політики та їх намагання прийти до влади (про це сказали 48% респондентів); супротив в самих органах державної влади тим реформам, що проводяться в країні (27%), а також – український менталітет (17%).

в) посилення розвитку і підтримки людського потенціалу, його культурних

цінностей й пріоритетів. В умовах соціалізації економіки – немає іншого шляху розвитку українського суспільства, окрім пошуку нових шляхів або адаптація уже існуючих механізмів самозабезпечення демократичних трансформацій у державі [11].

Щодо методології адаптації, то, якщо дотримуватись традиційного визначення методології як системи методів, що використовується для практичного пізнання та перетворення дійсності [15, с. 898], а адаптації – як процес змін за результати якого покращуються взаємовідносини чогось з оточуючим середовищем [15, с. 14], то можна сформулювати методологію адаптації демократичних механізмів самозабезпечення соціально-економічних трансформацій суспільства - як сукупність прийомів дослідження, методів пізнання, що застосовуються наразі в науці; які дозволяють перетворювати дійсність і дозволяють людині у швидко мінливих або екстремальних умовах середовища найкращим способом пристосуватися до існуючих демократичних трансформацій.

Безумовно, наразі існує велика кількість моделей, що можливо використувати у методології адаптування, але найбільш корисними слід вважати застосування біофізичних моделей у національній (регіональній) економіці [16, с. 132 - 162], бо вони найбільш ґрунтовно відбивають стан біологічних організмів, до яких відноситься і людина, та ті зміни, що відбуваються у оточуючому середовищі.

Концептуальні підходи до формування методологічних засад адаптування демократичних механізмів самозабезпечення соціально-економічних трансформацій суспільства та уявлень щодо поліпшення стану і задоволення інтересів громади, представлено на рис. 1. Щодо підтримки напрямів самозабезпечення соціально-економічних трансформацій суспільства, то тут слід орієнтуватись на відповідність «національній ідеї» [9, с. 563 – 572; 11], що спрямована на побудову громадянського суспільства та створення морально здорової української нації в контексті соціально-економічного розвитку країни

Рис. 1. Спектр уявлень результатів адаптації демократичних механізмів самозабезпечення соціально-економічних трансформацій суспільства

Джерело: розроблено автором

Висновки та напрями подальших досліджень. Виходячи з того, що демократичні механізми повинні показати шляхи та найбільш доступні права для кожного члена суспільства (регіональної громади) щодо управління соціально-економічним життям та можливості самозабезпечення свого особистого життєздатного простору, то в основі методології адаптації цих механізмів мають бути принципи:

толерантності, активної життєвої позиції людини, що передбачає відкритість у спілкуванні, терпиме ставлення до інших думок у суспільстві стосовно соціально-економічних трансформацій;

свободи вибору, яка дає можливість вільно долучатися до тієї справи, що на думку кожного громадянина є нагальною;

відповідальності перед суспільством за вчинені дії та за ті обов'язки, що несе кожен громадянин своєї нації. Не можна жити у суспільстві і бути відстороненим від нього;

співпраці – доброго, корисного взаємовідношення усіх ланок управління та

суспільства (громади) між собою задля вирішення головних задач і пріоритетів соціально-економічних перетворень;

пошуку компромісу у всьому: не можна отримати повний соціально-економічний ефект через нехтування отримання користі одним членом суспільства без врахування задоволення іншими.

Подальші дослідження будуть спрямовані на пошук спільних джерел самозабезпечення соціально-економічних трансформацій в українському суспільстві на рівні регіонів, що дозволить згуртуватися громадам на вирішенні пріоритетів, в яких є загальна зацікавленість.

Література

1. Орлова Т.В. Історія сучасного світу: Навч. посіб. / Т.В. Орлова. – К.: Знання, 2006. – 551 с.
2. Моральність капіталізму. Те про що ви не почуєте від викладачів / За ред. Тома Дж Палмера / Пер.з англ. Т. Ананченко. – К.:Основи, 2014. – 128 с.

3. *Шмідт Е.* Новий цифровий світ. Як технології змінюють державу. Бізнес і наше життя. / Ерік Шмідт, Джаред Коен / Пер. з англ. Г. Лелів. – Львів: Вид-во «Літопис». – 362 с.

4. *Вальдфогель Д.* Тиранія ринку. Чому ви не завжди можете отримати те, чого хочете / Джоель Вальдфогель / Пер. з англ. Б. Егідис. - К.: ТОВ «Темпора», 2011. – 276 с.

5. *Бойченко Е.Б.* Відтворення продуктивних сил в контексті розвитку регіонального соціуму: питання теорії, практики, діагностики: [монографія] / Е.Б. Бойченко. – К.: «Хай-Тек Прес», 2015. – 372 с.

6. *Сотниченко Л.Л.* Управління розвитком інфраструктурного забезпечення конкурентоспроможності регіону: теорія, методологія, практика: монографія / Л.Л. Сотниченко. – Одеса: ФОП Грін Д.С., 2015. – 524 с.

7. *Прямухіна Н.В.* Теоретико-методологічні засади розвитку регіонального економічного простору в умовах трансформаційних зрушень: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. екон. наук за спец. 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка / Н.В. Прямухіна. – Севе-родонецьк: СНУ ім. В. Даля. 2016. – 37 с.

8. *Нойхауз Н.* Цінності християнської демократії / Н. Нойхауз, Х. Лангест. – Гливице (Польща): Изд-во «Вокруг нас», 2014. – 228 с.

9. Економічна безпека держави / За заг. ред. чл.-кор. НАН України О.С. Власюка, д.е.н., проф. А.І. Мокія. – Львів: Апріорі, 2013. – 836 с.

10. *Дубов Д.В.* Геополітичне суперництво у кіберпросторі як чинник впливу на національну безпеку України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. екон. наук за спец. 21.01.01 – основи національної безпеки держави (політичні науки) / Д.В. Дубов. – Київ: Національний інститут стратегічних досліджень, 2016. – 32 с.

11. *Калінеску Т.В.* Демократичні механізми самозабезпечення соціально-економічних перетворень суспільства / Т.В. Калінеску // Часопис економічних реформ. Науково-виробничий журнал. - № 3(19), 2015. – С. 69 – 74.

12. Україна у світових рейтингах // Вісник. Право знати все про податки і збори. - № 45, грудень, 2015. – С. 44 – 47.

13. *Кушнірук Б.* Як реформувати, коли і навіщо. Податкова головоломка для Ка-

бміну / Б. Кушнірук // Солідарність. - №4, квітень, 2016. – с. 6.

14. *Hunder A.* “In the past, the church was responsible for society. Now business is taking on this responsibility” / A. Hunder // The Ukrainian Week. - #4 (98). – April, 2016. – P. 27 – 29.

15. Concise Oxford English Dictionary. Eleventh edition (revised) / Edited by C. Soanes, A. Stevenson. – New York: Oxford University Press, 2009. - 1681 p.

16. *Козик В.В.* Застосування біофізичних моделей у практичній економіці: монографія / В.В. Козик, Ю.І. Сидоров. – Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2011. – 180 с.

References

1. *Orlova, T.V.* (2006). History of the modern world. Training textbook. Kyiv: Knowledge, 551.

2. The Morality of Capitalism. What Your Professor Won't Tell You. Edited by Tom G. Palmer. (2014). Kyiv: Bases, 128.

3. Schmidt, Eric & Cohen, Jared (2013). New digital world. As technologies change the state. Business and our life. Lviv: Printed "Chronicle", 362.

4. *Waldfoegel, Joel* (2011). The Tyranny of the Market. Why you can get what want not always. Kyiv: LTD «Tempora», 276.

5. *Boichenko, E.B.* (2015). Recreation of productive forces in the context of development the regional society: question of theory, practice, diagnostics. Kyiv: "High-Tek Press", 372.

6. *Sotnichenko, L. L.* (2015). The management of development the infrastructural providing of region competitiveness: theory, methodology, practice. Odesa: PPP Grin D.S., 524.

7. *Pryamukhina, N.V.* (2016). Theoretical and methodological grounds of regional economic area in conditions of transformational changes. Manuscript. Severodonetsk: Volodymyr Dahl East Ukrainian National University, 36.

8. *Neuhaus, N. & Langest, H.* (2014). Values of Christian democracy. Gliwice (Poland): Printed "Round us", 228.

9. Economic security of the state (2013). Edited by O. S. Vlasuk & A.I. Moky. Lviv: Apriori, 836.

10. *Dubov D.V.* (2015). Geopolitical rivalry in cyberspace as a factor of influence on

the national security Ukraine. Manuscript. Kyiv: The National Institute for Strategic Studies, 31

11. Calinescu T.V. (2015) Democratic mechanism of self assistant's socio-economic transformation of society. Time Description of Economic Reform. 3, 69 – 74.

12. Ukraine in the world rating (2015). Bulletin. Right to know everything about taxes and collections. 45, December, 44 - 47.

13. Kushniruk B. (2016). How to reform, when and why. Tax puzzle for Cabinet of Ministers. Solidarity. 4, April, 6.

14. Hunder A. (2016) “In the past, the church was responsible for society. Now business is taking on this responsibility.” The Ukrainian Week. 4 (98), April, 27 – 29.

15. Concise Oxford English Dictionary. Eleventh edition (revised) (2009). New York: Oxford University Pr. Orlova, T.V. (2006). History of the modern world. Training textbook. Kyiv: Knowledge, 551.

16. Kozyk V.V. & Sidorov U.I (2011). Application of biophysical models in a practical economy. Lviv: Printed Lviv Polytechnic, 180.

Калинеску Т. В.

Методология адаптации демократических механизмов самообеспечения социально-экономических трансформаций общества

Раскрыты концептуальные подходы к методологии и принципы адаптации механизмов самообеспечения социально-экономических трансформаций общества. Подчеркнуто, что процессы глобализации и интеграции выдвигают требования к странам быть социально ответственными за намерения координировать свои действия и адаптировать экономику относительно мировых социально-экономических трансформаций. Доведено, что одним из основных показателей оценки эффективности осуществления социально-экономической политики, обосновывающих необходимость осуществления трансформаций в украинском обществе, – является место государства в мировых рейтингах. Рекомендовано демократические механизмы самообеспечения ориентировать на соответствие национальной идее, направленной на построение гражданского общества и создание морально здоровой украинской нации.

Ключевые слова: методология, адаптация, демократический механизм, самообеспечение, социально-экономическая политика, трансформация, рейтинг, меняющиеся условия, среда, общество, нация.

Calinescu T.

Methodology of adaptation the democratic mechanisms of self-providing to socio-economic transformations of society

It was exposed conceptual going near methodology and principles of adaptation of mechanisms of self-providing to socio-economic transformations of society. Author was underlining, that the processes of globalization and integration pull out requirements to the countries to be socially accountable for intentions to coordinate the actions and adapt an economy in accordance with world socio-economic transformations. It is well-proven that one of basic indexes the evaluation of efficiency the realization of socio-economic policy, which grounds the necessity of realization of transformations for Ukrainian society, is there a place of the state in the world rating. The democratic mechanisms of self-providing are recommended to orient on accordance to the national idea, sent to the construction of civil society, creation morally of healthy Ukrainian nation.

Keywords: methodology, adaptation, democratic mechanism, self-providing, socio-economic policy, transformation, rating, changeable terms, environment, society, nation.

Рецензент: Доронина М.С. – доктор економічних наук, професор, головний науковий співробітник науково-дослідницького центру індустріальних проблем розвитку НАН України (м. Харків), Україна.

Reviewer: Doronina M. – Professor, PhD of Economic, Leading Scientific Researcher of Research centre for industrial development problems of NAS (Kharkiv, Ukraine).

e-mail: doroninams@mail.ru

*Стаття подана
12.06.2016 р.*